

Bibliográfia – tanároknak, diákoknak

A kilencvenes évek mélyreható változásai következtében felbomlott Európa korábbi biztonsági rendszere. Az új formálódó biztonságpolitikai struktúrában a közép- és kelet-európai államok – így Magyarország is – keresik helyüket, hogy fejlődésükhöz megfelelő, stabil közeget teremtsenek. A témában igen sok dokumentum jelent meg, ebből kíván válogatást adni ez a bibliográfia. A válogatás az elmúlt évek magyar kiadásából könyveket és folyóiratcikkeket tartalmaz. A kiadványok megtalálhatók a nagyobb könyvtárakban és a Honvédség könyvtáraiban. Ajánlom mindazoknak ezt a bibliográfiát, akik ismereteket kívánnak szerezni, vagy a már meglévőket szándékoznak bővíteni az európai biztonságpolitikáról, az átalakulóban levő NATO-ról, Magyarország integrációs törekvéséről, a csatlakozás mellett érvelők és az ellenzők véleményéről.

1. *NATO kézikönyv.* [Kiad. a.] Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, NATO Információs és Sajtóiroda. Bp. SVKI; Brüsszel, NATO Információs és Sajtóiroda, 1997, 407 old.

A NATO célja, tevékenysége, története. Új stratégiája a megváltozott viszonyok között. A szövetség átalakítására tett elhatározások és gyakorlati lépések a kilencvenes években. Alapvető működési elvei, az együttműködés területei és keretei. Új állandó és ideiglenes testületek felállítása, a NATO módosított szervezeteinek elemei.

Függelékben: Adatok a NATO-tagországról, -tisztségviselőkről, -parancsnokokról. Fő hivatalok, NATO-dokumentumok, védelmi kiadások. Hasznos rövidítések és részletes kronológia.

2. *Tények könyve.* NATO. Bp. Greger-Delacroix, 1997, 507 old. Bibliogr. 507. old.

Történeti áttekintés. A NATO szervezeti felépítése, működése és dokumentumai. A tagországok bemutatása részletes statisztikai adatokkal. A NATO-ban használt fegyverek és az egyes országok haderő adatai. A NATO és a Varsói Szerződés párhuzamos története, 1949–1991. A fegyverzetkorlátozás és a leszerelési folyamat mozzanatai. Békefenntartó tevékenység, Partnerség a békéért program. A Magyar Honvédség helyzete, adatai. A magyar haderőreform és a csatlakozás kérdései.

3. *Atlanti dosszié.* Bp. Zrínyi, 1997, 102 old. ill.

Rövid összeállítás a jelenlegi NATO-tagországról. A tények és adatok mellett megismerteti az országok történelmével, hagyományával, kultúrájával, küzdelmeivel, hadseregeinek sajátosságaival, mindennapi életével. A szöveget sok színes kép illusztrálja.

4. *VÁMOSI ZOLTÁN: Biztonságpolitikai kihívások az ezredfordulón.* Bp. Békeszövetség, 1997, 16 old. (Békemozgalmi füzetek)

Az európai biztonságpolitikát alakító külső és belső tényezők a nyolcvanas években. Nemzetközi együttműködés és egyetemes biztonság kérdése. Az USA és Németország biztonságpolitikai szerepe Európában. A NATO átalakítása. Oroszország kül- és biztonságpolitikai törekvése. A kelet-közép-európai államok átalakulására ható külső tényezők és az átalakulás belső sajátosságai. Az új helyzetből kialakuló új veszély- és konfliktusforrások.

5. *Biztonságpolitika.* Szerk.: SZABOLCS OTTÓ. [Kiad. a.] Stratégiai és Védelmi Kutatóint., ELTE BTK, Történelmi Társulat Tanári Tagozata. [Bp.] 1997, 196 old.

Tanárok számára készült tematikus segédanyag. A demokratikus politikai rendszerek működése és intézményei. A biz-

tenség és biztonságpolitika alapjai, fejlődése. Biztonságpolitikai intézmények, ezen belül a NATO. Fegyverkezés – leszerelés 1945–1995. A magyar biztonságpolitika a kilencvenes években.

6. *Társadalompolitikai kérdések*. 1. füzet. Szerk.: BERTALAN GYÖRGY. Írták: RUPPERT JÓZSEF. [et al.]. Bp. MH Okt. és Kult. Anyagellátó Közp., 1995, 109 old.

A biztonságpolitika elméleti kérdései. A NATO helye és szerepe a posztbipoláris világrendszerben, új koncepciója. Partnerség a békéért program. A NATO kibővítésének problematikája. A magyar csatlakozás kérdései. A fegyveres erők civil kontrollja. Szomszédaink katonai potenciálja és katonapolitikai törekvései.

7. *Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete*. Tanulmányok és dokumentumok. Szerk.: DUNAY PÁL–TÁLÁS PÉTER. [Szerzők: DUNAY PÁL et. al.] Bp. Stratégiai és Védelmi Kutatóint., 1997, 410 old.

Az európai biztonsági rendszer átalakulása. A változó NATO, 1949–1997. A kibővítés érvei, ellenérvei, lépései. Oroszország álláspontja. A viseigrádi országok (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia) kül- és biztonságpolitikája, NATO-hoz való viszonya. Magyarország útja a NATO-ba.

8. *HAJMA LAJOS: Ismerjük meg a NATO-t*. Bp. Európa Ház, 1997, 20 old. (Biztonságpolitikáról mindenkinek.) Bibliogr. 20. old.

A NATO rövid története. A hidegháború legfontosabb mozzanatai, az enyhülési folyamat lépései. A NATO szervezete, működése. A katonai szervezet felépítése. A kibővítés problematikája. Előnyök és hátrányok, költségek.

9. *A változó NATO. Dokumentumok 1989–1994*. [Szerk.: DEMETER GYÖRGY.] Bp. Stratégiai és Védelmi Kutatóint.; Brussels, NATO Office of Information and Press, 1994, 345 old.

Bevezető tanulmány: GAZDAG FERENC: *A NATO a bipoláris világrendben 1949–1989*.

Az Észak-atlanti Szerződés története, külső, belső átalakulása a NATO vezető

testületének dokumentumai tükrében, 1989–1994 között.

10. *NAGY LÁSZLÓ–PÓTI LÁSZLÓ: A NATO és Oroszország*. Hadtudomány, 1997. 3. sz., 13–30. old.

Az oroszországi külpolitikai koncepció 1991-ben. Atlantista-eurázsiai vita. A NATO-bővítéssel kapcsolatos álláspont változása a tagság lehetőségétől az elutasításon át bizonyos kompromisszum árán történő esetleges elfogadásig 1992–1996. A NATO-bővítés alternatívái orosz szemszögből. A helsinki csúcs és az orosz-atlanti alapokmány (1996–1997) legfontosabb megállapításai.

11. *NAGY LÁSZLÓ: Esélyek és esélyesek. Gondolatok a NATO tervezett kibővítésével kapcsolatban*. Bp. HM Par. Humánszolg. Csfég, 1997, 39 old. Bibliogr. 37–38. old.

A szervezet külső, belső átalakulása, keleti irányú kibővítésének lehetőségei, változatai. Előnyök és hátrányok a tagállamok és a tagságra pályázók szempontjából. A kívülálló országok csoportosítása. A jelentkezők felvételi esélyei, az esélyesek összehasonlítása, 1992–1996. A kibővítés további lépései és határai.

12. *CSAPODY TAMÁS: Érvek Magyarország NATO-csatlakozása ellen*. Mozgó Világ, 1995. 11. sz., 90–104. old.

Ökológiai, vallási, kommunikációs-szociálpszichológiai, történelmi etnikai, szuverenitást érintő, gazdasági, politikai, geopolitikai, integrációs, biztonságpolitikai, civil társadalmi, katonai biztonsági és pacifista ellenérvek.

13. *CSAPODY TAMÁS: Diagnózis és prognózis Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban*. Hadtudomány, 1997. 1. sz., 3–13. old.

Hogyan viszonyul a magyar társadalom a NATO-csatlakozás kérdéséhez. Helyzetelemzés a népszavazást megelőzően. A NATO-tagságot ellenző pártok és tömörülések. Érvek és esélyeik a NATO-ellenesség hatékony képviselőire.

14. *CSAPODY TAMÁS–VIT LÁSZLÓ: Ámokfutás a NATO-ba. Cikkek, tanulmá-*

nyok, interjúk. Bp. Cartafilus K., 1997, 308 old. Bibliogr. 307–308. old.

NATO-csatlakozást ellenző írások, interjúk.

15. THÜRMER GYULA: *Nem kell NATO*. Bp. Progressio, 1995, 90 old. ill.

A Munkáspárt véleménye a NATO-csatlakozásról. A NATO-tagság elutasításának politikai, katonai, gazdasági, etnikai, biztonságpolitikai ellenérvei. A kormány és más NATO-barátok érveinek cáfolata. A Munkáspárt elképzelése az ország biztonságának kérdésében.

16. BOGNÁR KÁROLY: *Igent vagy nemet a NATO-tagságra?* Hadtudomány, 1997. 1. sz., 14–24. old.

A NATO-tagságot ellenzők érveinek cáfolata. A NATO átalakulása a megváltozott körülmények hatására, demokratikus jellegének erősödése. A csatlakozás politikai, biztonságpolitikai, gazdasági, technikai, katonai előnyei és hátrányok a jelenlegi tagországok és a kívülmaradó államok szempontjából. A csatlakozás és tagság gazdasági kérdései. Magyarországi nukleáris veszélyeztetettségének kérdése.

17. REMÉNYI GYULA: *NATO-tagság: történelmi felelősség a jó döntés és a következetes cselekvés*. Hadtudomány, 1997. 3. sz., 3–12. old.

A 20. század történelmének elemzése és benne Magyarország helye, szerepe. A kétpólusú világrend szétesése, a Varsói Szerződés tömbjéhez tartozó államok új helyzete, lehetőségei. Az európai integráció. A NATO-tagság és a nemzeti kötelezettségek értelmezése: önálló védelmi és szövetségi együttműködési képesség.

18. MÉCS IMRE: *Ellenérvek dzsungelé. Válasz Csapody Tamásnak*. Mozgó Világ, 1995. 11. sz., 104–113. old.

A Csapody-cikk (Mozgó Világ, 1995. 11. sz.) érveinek tételes cáfolata, a NATO-csatlakozás melletti érvek.

19. NAGY LÁSZLÓ: *Gondolatok a NATO-bővítés várható költségeiről*. Új Honvédségi Szemle, 1997. 6. sz., 53–57. old.

A HM Integrációs Titkársága elemzése a NATO kibővítésének a Magyar Köztársaságra háruló várható költségeiről. (Alapja: B. Clinton levele a Kongresszushoz 1997. febr. 24.) Az egyes országokra jutó költségek. A honvédelem jelenlegi költségei Magyarországon. Összehasonlítás más országok kiadásaival. A csatlakozás távlati pozitív hatása politikai, gazdasági, katonai téren. A csatlakozás vagy a kívülmaradás jelentése a nagyobb költséget Magyarországnak?

20. MATUS JÁNOS: *Partnerségtől a szövetségig*. Új Honvédségi Szemle, 1997. 7. sz., 13–20. old.

A NATO mint biztonságpolitikai szervezet. Háromszintű koncepciórendszer: nemzeti biztonsági stratégia, nemzeti katonai stratégia, katonai doktrínák. Ezek tartalma és mechanizmusa. A közép-európai országok nehézségei a nyugati gondolkodás kialakításában: koncepcionális, értelmezési különbségek, szervezeti hagyományok. A honvédség tisztjeinek megfelelő képzése. Az oktatás szervezeti és tartalmi korszerűsítése.

21. *Magyarország és a NATO*. Új Honvédségi Szemle, 1997. 4. sz., mell. 36 old.

Interjú Keleti György honvédelmi miniszterrel és Végh Ferenc altábornaggal az MH parancsnokával. Milyen okok vezettek a NATO-csatlakozás szándékához? A teljes jogú tagsággal járó kötelezettségek és lehetőségek a Magyar Köztársaság számára. Katonai diplomataik és más politikai, katonai vezetők nyilatkozatai a bővítéssel kapcsolatban. Az orosz álláspont. Integrációs alapfogalmak a NATO szervezetére, működésére vonatkozóan.

22. SZALAI ISTVÁN: *Madrid után – NATO előtt*. [Riporter: NAGY LÁSZLÓ.] Új Honvédségi Szemle, 1997. 8. sz., 12–17. old.

Interjú Szalai István dandártábornokkal, hadművelleti csoportfőnökkel, Magyarország feladata a tényleges csatlakozás érdekében: eredményes szereplés a csatlakozási tárgyalásokon, a haderőreform zökkenőmentes folytatása.

Bolyósné Ujfalusi Éva